

Tematika és olvasmányjegyzék

- I. Alapfogalmak: az újperzsa (a továbbiakban: perzsa) nyelv története, korszakai; a perzsa irodalom kezdetei; periodizáció-típusok (nyugati és keleti); a periodizáció sajátosságai; az írott irodalom szerepe a periodizációban; a perzsa irodalom “élő” jellege a perzsa nyelvű területeken; a “megértés” sajátosságai;
- II. A klasszikus perzsa irodalom korai recepciója az orientalizmus történeti keretében (Csokonai, Arany stb.); közvetlen és közvetett ismeretek a perzsa irodalomról (18.sz. vége- 19. sz. első fele);
- III. A perzsa klasszikus irodalom vázlatos áttekintése műfajok szerint: a kezdetek; a vers új technikai apparátusának kialakulása;
- IV. Verstan: arab rendszer, perzsa újítások; prozódia és rímtan; nyelvi és irodalom-technikai kérdések összefonódása; a vers “definíciói” a klasszikus perzsa forrásokban;
- V. A nemzeti eposz: Firdauszi;
- VI. A szekuláris irodalom: udvai költészet; a qaszída; korai lírai költészet;
- VII. A vallásos (aszkrétikus, misztikus etc.) költészet megjelenése; szufizmus; misztikus epigrammák;
- VIII. Az ‘Omar Khajján-kérdés: a vallásos, misztikus és világi költészet összefonódása; filológia és késői recepció (1. rész);
- IX. A Háfiz-kérdés; interpretációs változatok; filozófia – vallás – nyelv összefüggései;
- X. A vers megújulása: a “modern vers” (*se ‘r-e now*); Szimin Behbaháni;
- XI. A perzsa költészet magyar műfordítás-irodalmának kérdései;
- XII. Az ‘Omar Khajján-kérdés (2. rész): Szabó Lőrinc és mások.

Olvasmányjegyzék:

A mellékelt lista a perzsa irodalom általános bibliográfiájából válogat, és kötelező, valamint ajánlott olvasmányokat is tartalmaz; vizsgaanyag az órai útmutatás szerint a fenti lista alapján; egyes tételek szemináriumi feldolgozására is sor kerülhet (idő és érdeklődés függvényében).

Szakirodalom

[gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Okor-kelet/okori és keleti irodalmak](http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Okor-kelet/okori_és_keleti_irodalmak)

Rövidítések:

Enclr = *Encyclopaedia Iranica* (ld. www.iranica.com/)

GIPh = *Grundriss der iranischen Philologie*

Hb. Iranistik = *Handbuch der Orientalistik*. I, IV. *Iranistik II. Literatur*. 1968. Leiden, Köln.

VIL = *Világirodalmi Lexikon*

*EI*² = *Encyclopaedia of Islam*. 2nd ed. Leiden, Brill.

Középperzsa irodalom:

J. C. Tavadia: *Die mittelpersische Sprache und Literatur der Zarathustrier*, Leipzig, Harrassowitz, 1956;

Újperzsa irodalom:

1a/ *klasszikus perzsa irodalomtörténetek:*

Joseph von Hammer-Purgstall: *Geschichte der schönen Redekünste Persiens*, 1817 (rec. *Allgemeine Literaturzeitung*), 1818;

H. Ethé: *Neupersische Literatur* (*Grundriss der iranischen Philologie* 2., 1896–1904);

E. G. Browne: *A Literary History of Persia* 1-4 (1902-1924);

J. Rypka: *History of Iranian literature* (1968), Dordrecht;

A. J. Arberry: *Classical Persian Literature* (1958);

A. Pagliaro-A. Bausani: *Storia della letteratura persiana* (1960);

J. E. Bertyelsz: *Isztorija perszidszko-tadzszikszkoj lityeraturi* (1960);

C. A. Storey *Persian literature*. Vol. V, a bio-bibliographical survey), Pt 1. 1992

Jeremiás Éva. 1976. Iráni (perzsa) irodalom. In *Világirodalmi Kisenciklopédia*. Szerk. Köpeczi Béla, Pók Lajos, Budapest, Gondolat K. 641–643. p.

Jeremiás Éva: Perzsa irodalom. *Világirodalmi Lexikon*. Főszerk. Szerdahelyi István, 1986 AK, 10. k. 425-436.

Charles-Henri de Fouchécour: *Persian Literature* (2) *Classical*; IRAN viii; www.iranica.com

J.T.P. de Bruijn (ed.): *General Introduction to Persian Literature*, series A *History of Persian Literature*, vol. I (ed. E. Yarshater), Tauris, London and New York, 2009;

perzsa nyelvű:

M. T. Bahár: *Sabk-šenási-je tatavvor-e nasr-e fársi* 1-3 (1941);

1b/ *Modern perzsa irodalomtörténet*

Bozorg Alavi: *Geschichte und Entwicklung der modernen persischen Literatur* (1964); (New Orient, 1965, 2.)

Fr. Machalski: *New Poetry in Iran* (New Orient, 1965, 2.);

2/ *Egyes témákról, szerzőkről:*

E. G. Browne: *Press and Poetry of Modern Persia* (1914);

J.T.P. de Bruijn, *Sufi Persian Poetry*. Curzon 1997.

J. E. Bertyelsz: *Szufizm i szufijszkaja lityeratura* (1965);

magyar nyelven:

Kégl S.: Tanulmányok az újabbkori perzsa irodalom történetéből, *Értekezések a Magy. Tud. Akad. Nyelv- és Széptudományi Osztálya köréből*, 15/11, 1892.

Kégl S.: Kégl S.: A perzsa népdal. *Értekezések a Magy. Tud. Akad. Nyelv- és Széptudományi Osztálya köréből*, 17/3, 1899;

Kégl Sándor: Dselál el-Dín Rúmí négysoros versei, *Értekezések a Magy. Tud. Akad. Nyelv- és Széptudományi Osztálya köréből*, 19/10, 1907;

másodlagos irodalom:

Goldziher I.: Asketismus és szúfizmus. *Előadások az iszlámról*, 1912, IV. fejt.;

Tasawwuf in *EI* 2. kiad., Brill.

3/Verstan

Horváth János *verstani* munkái, Osiris, Bp., 2004;

Jeremiás Éva: A „szenvető ige” mint vers. *Philologiae amor*. Tanulmányok Pál Ferenc tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó, 2009, 195-207;

Jeremiás Éva: „A perzsa vers.”: *Elhagyott szentély, Szimin Behbaháni*. Szerk. Szócs Géza etc., Budapest, PEN Club, Pluralica, 2013, 76-90;

Elwell-Sutton, 'Arűz. *EIr*, vol. 2, 1987, 670-679.

4/ Irodalom és nyelv:

Jeremiás Éva. 2003. New Persian. In *EI²*, Leiden, Brill. Suppl., fasc. 7–8, 426–448. p.

Jeremiás Éva id., Diglossia a perzsában. *Általános Nyelvészeti Tan.*, XV (1984), 75–91;

Jeremiás Éva: Mai nyelvi vázolatok és nyelvtörténeti hátterük a perzsában. *Keletkutatás* 1986, 56–68;

Jeremiás Éva: Sajátos kétnyelvűség a modern perzsában. *Quo vadis philologia temporum nostrorum*. Szerk. Bárdosi Vilmos. Modern Filológiai Társaság, Tinta, 2009, 165–172;

Jeremiás Éva: Iranisztika a 19. században: az európai és a magyarországi tudományosság Perzsia-képének alakulása. Kelényi Béla – Szántó Iván (szerk.): *Két korszak határán. Perzsa művészet a Qádzsár-korban(1796-1925)*. Budapest: Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, 2010, 12-17;

Jeremiás Éva: id., A perzsák hozzájárulása a tudományok műveléséhez az iszlám korában. *Iráni föld – perzsa kultúra*. Szerk. Jeremiás Éva M. Avicenna KKKI, Piliscsaba, 2007, 13-106;

Jeremiás Éva: A perzsa nyelv. *Iráni föld – perzsa kultúra*. Szerk. Jeremiás Éva M. Avicenna KKKI, Piliscsaba, 2007, 367-408;

5/ Európai és magyar recepcióhoz források:

William Jones: *Poeseos Asiaticae Commentariorum libri sex*. Lipcse, 1777. Ld. Fűck, *i.m.*, 131. Ezt a német újrakiadást a CSE szignójával jelzett K Cs életrajz tévesen Eichhorn saját munkái között tünteti fel;

Tudománytár, szerk. Schedel-Toldy Ferenc;

Johann Gottfried Eichhorn: *Geschichte der Litteratur von ihrem Anfang bis auf die neuesten Zeiten*. 6 Bände, Göttingen 1805–1813. Fünfter Band, Erste Abtheilung: *Geschichte der neuern Sprachkunde*. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1807. Ez a munkája Magyarországon is ismert lehetett, ld. Dávidházi Péter, *Egy nemzettudomány születése*. Budapest, Akadémiai K., Universitas K., 2004, 629;

Műfordítások (válogatás):

Perzsa költők antológiája. Szerk., vál. Simon Róbert, Képes Géza. 1968, Budapest, Európa;

Perzsa költők antológiája. Klasszikus perzsa költők. Simon Róbert (szerk.) 2002. Budapest, Magyar Könyvklub;

eposz:

Ferdouszi (részletek magyar fordításokból, ld. *gepeskonyv*):

Fiók Károly (ford.), *Szohráb*. 1888, Budapest, Franklin-Társulat;

Radó Antal (ford.), *Feridún és fiai; Szijavus; Zál és Rudabé*, 1905, Budapest, Lampel;

Honti Rezső és Devecseri Gábor (ford.), *Királyok könyve*, 1959, Budapest, Európa;

u.a. 1975, Budapest, Magyar Helikon,

u.a. 1979, kiegészítette: Végh Mária, Budapest, Magyar Helikon és Európa;

líra

'Omar Khajjám:

- *Keleti Gyöngyök. Egy cinikus perzsa költő Omer Chajjam költeményei.* Ford.: Erődi Harrach Béla, 1871, Pest,

- Szabó Lőrinc, Edward Fitzgerald – Omar Khajjám. In *Nyugat*, 1920/3-4, letölthető:

<http://www.terebess.hu/keletkultinfo/fitzgerald.html>;

- *Arany Pávák dala.* Ford.: Londesz Elek, 1932;

- *Omar Khajjám Rubájátjának kisebb kéziratai a párisi Bibliotheque Nationale-ban.* Ford. Csillik Bertalan, 1933, Szeged, Szegedi Városi Nyomda;

- *'Umar-i-Khajjám Rubá'ijátjának nagy kéziratai a párisi Bibliotheque Nationale-ban.* Ford. Csillik Bertalan, 1934, Szeged, Szegedi Városi Nyomda; London, Luzac & Co.;

- Omar Khajjám perzsa költő *Rubáját* c. költeményének m. nyelvű átírása. Ford. Abet Ádám 1941, New York, letölthető: <http://www.terebess.hu/keletkultinfo/omarabet.html>

- *A perzsa csillagász költő versei.* Ford. Fitzgerald Edward, Szabó Lőrinc, 1943, Singer és Wolfner, letölthető: <http://mek.oszk.hu/00200/00214>;

- *Robáját.* Ford. Hegyi Endre, 1958, Budapest, Magyar Helikon, letölthető:

<http://www.terebess.hu/keletkultinfo/omarhegyi.html>

- *Rubáját.* Ford. Szabó Lőrinc, 1965, Budapest, Helikon,

- *Rubáik.* Ford.: Franyó Zoltán. In *Ósi örökség* (ókori és keleti költők), 1973, Bukarest;

- *A mulandóság mánora.* Száz rubái 14 magyar műfordító 268 magyar változatában. Szerk.: Steinert Ágota, 1997, Budapest, Terebess, letölthető: <http://mek.oszk.hu/00200/00212>;

- *Rubáját.* Ford. Szabó Lőrinc, 2004, Budapest, Helikon;

- Egyéb fordítások, letölthetők: <http://www.terebess.hu/keletkultinfo/omarkhajjam.html>;